

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

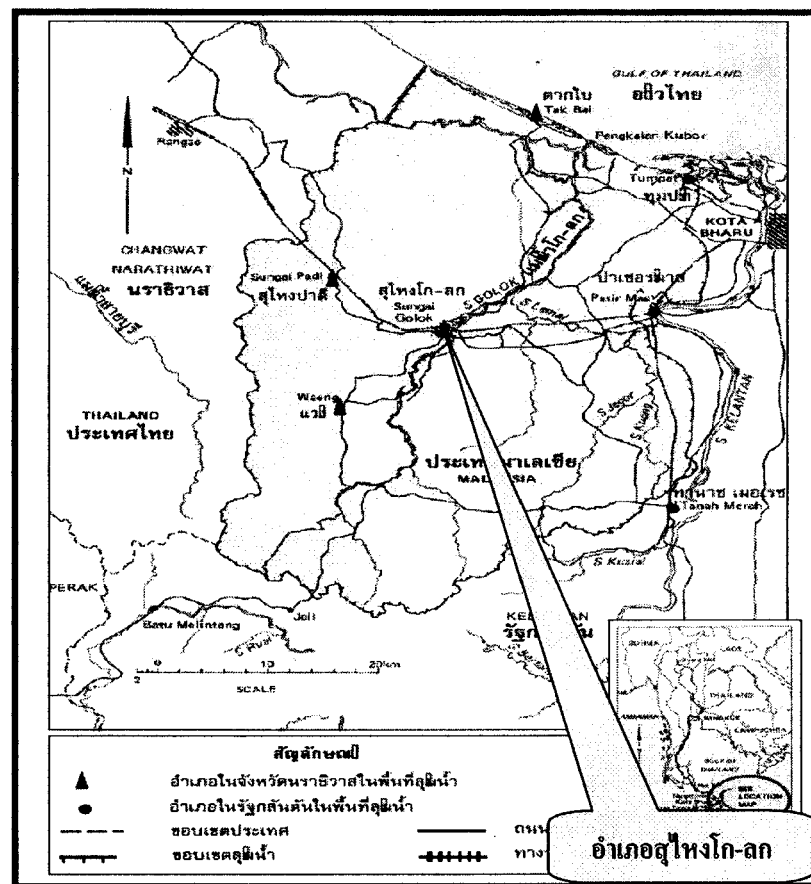
การวิจัย เรื่อง การผลิตและการตลาดพะเนื่อในอำเภอสู่โข-ลก จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. บริบทอำเภอสู่โข-ลก
2. การผลิตพะเนื่อ
3. การตลาดพะเนื่อ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทอำเภอสู่โข-ลก

1.1 สภาพทั่วไป

1.1.1 อาณาเขตของเทศบาลอำเภอสู่โข-ลก สำนักงานเกษตรอำเภอสู่โข-ลก (254 8: 2) อธิบายว่า อำเภอสู่โข-ลก เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 13 อำเภอ ของจังหวัดนราธิวาส และเป็นอำเภอชายแดนที่อยู่ใต้สุดของประเทศไทย มีเนื้อที่ทั้งหมด 13,944 ตารางกิโลเมตร หรือ 87,149 ไร่ แสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอสุไหงโก-ลก

1.1.2 สภาพภูมิประเทศ สำนักงานเกษตรอำเภอสุไหงโก-ลก (2548 : 3) กล่าวว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอสุไหงโก-ลกเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำขังโดยทั่วไปในฤดูฝนประมาณร้อยละ 75 ของพื้นที่อำเภอ และมีลักษณะเป็นที่ดอนประมาณร้อยละ 25 สภาพพื้นที่ทางทิศตะวันตก และ ทิศใต้เป็นที่ดอนค่อขราบต่ำลงมาทางทิศเหนือ และทิศตะวันออกของอำเภอ โดยทางใต้ของอำเภอ เป็นพื้นที่ป่าพรุปกคลุมไปด้วยป่าไม้เบญจพรรณ

1.1.3 สภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศบริเวณลุ่มน้ำโก-ลก เป็นแบบมรสุมเขตร้อน มีฝนตกตลอดปี ส่วนใหญ่จะตกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมจากอิทธิพลของลม มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทั้งนี้ จะตกชุกหนาแน่น และตกหนักถึงหนักมากในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม จากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมดีเปรสชันที่พัดเข้ามา ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ส่วนเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนจะมีฝนตกน้อย และอากาศร้อนชื้น จากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ (<http://www.reo16.in.th>)

1.1.4 ประชากร อำเภอสุโขทัย-ลก มี 1 เทศบาล 3 ตำบล 19 หมู่บ้าน ประชากรทั้งสิ้น 72,397 คน ชาย 34,813 คน หญิง 37,584 คน ความหนาแน่นของประชากร 519 คน / ตร.กม. (<http://www.amphoe.com/menu.php>)

1.1.5 อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลเมืองประกอบอาชีพธุรกิจค้าขาย ส่งออกสินค้า ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ทางเกษตรกรรม แลกเปลี่ยนสินค้า เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ งานบริการการท่องเที่ยว ข้าราชการ ส่วนรอบนอกประกอบอาชีพ เกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง โดยมากจะนิยมปลูกลองกอง ขางพารา (<http://th.wikipedia.org/wiki>)

1.1.6 สภาพสังคมและวัฒนธรรม

- 1) เชื้อชาติ ส่วนมากมีชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมลายู ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวมลายูเชื้อสายพม่าจากประเทศมาเลเซีย
- 2) ศาสนา ชาวไทยมุสลิม ร้อยละ 82 พุทธ ร้อยละ 17.9 คริสต์ และอื่นๆ ร้อยละ 0.1
- 3) ภาษา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.4 ใช้ภาษามลายูปัตตานี (<http://th.wikipedia.org/wiki>)

1.1.7 การปกครอง สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย-ลก (2548 : 2) แบ่งการปกครองออกเป็น 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลสุโขทัย-ลก ตำบลป่าเสม็ด ตำบลปูละ และตำบลมูโนะ สำหรับตำบลสุโขทัย-ลก ได้จัดรูปแบบการปกครองเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น โดยได้รวมพื้นที่ตำบลสุโขทัย-ลก ทั้งตำบลและพื้นที่ร้อยละ 20 ของตำบลป่าเสม็ดเป็นเขตเทศบาลตำบลสุโขทัย-ลก ส่วนเหลืออีก 3 ตำบล ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 17 หมู่บ้าน ประกอบด้วย (1) ตำบลป่าเสม็ดมี 7 หมู่บ้าน (2) ตำบลปูละมี 5 หมู่บ้าน และ (3) ตำบลมูโนะมี 5 หมู่บ้าน

1.2 สภาพการผลิตปศุสัตว์

จังหวัดนราธิวาสมีการผลิตสัตว์กันโดยทั่วไป เช่น โค กระบือ สุกร แพะ แกะ เป็ด ไก่ ส่วนใหญ่ผลิตเพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือนที่เลี้ยงขายเป็นรายได้เสริม สายพันธุ์ที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมืองให้ผลผลิตต่ำ ชนิดของสัตว์ผลิตมีความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิต ความเชื่อขนบธรรมเนียม และประเพณีที่มีอยู่ ซึ่งภาพรวมการผลิตสัตว์ของจังหวัดนราธิวาส ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ ต้องอาศัยการนำเข้าจากภาคกลาง และจังหวัดใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ซึ่งผลจากการเคลื่อนย้ายสัตว์ก่อให้เกิดการนำเอาโรคระบาดสัตว์หลายชนิดเข้ามาด้วย ทางการจึงได้พยายามที่จะพัฒนาการผลิตสัตว์ โดยการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรด้านการผลิตสัตว์ต่างๆ สนับสนุนสัตว์ผลิตพันธุ์ดี และให้การผสมเทียมโค สนับสนุนเวชภัณฑ์ และบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคสัตว์ เพื่อเร่งการผลิตสัตว์ให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภคที่เลี้ยง

จำหน่ายเป็นรายได้เสริม

(<http://dnfe5.nfe.go.th/localdata/RSouth/NaRaTiWat/Moung/Agriculture/Arg1.htm>)

1.2.1 สภาพการผลิตสัตว์ในอำเภอสุโขทัย-ลก สำนักงานปศุสัตว์อำเภอสุโขทัย-ลก รายงานถึงสภาพการผลิตสัตว์ในอำเภอสุโขทัย-ลก ไว้ดังต่อไปนี้

1) **โคเนื้อ** ส่วนใหญ่เป็นโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง รองลงมาเป็นโคเนื้อลูกผสมที่เกิดจากการผสมเทียม และโคที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการต่างๆ รวมทั้งสิ้นประมาณ 4,296 ตัว เกษตรกรที่ผลิตเป็นเกษตรกรรายย่อย ผลิตโคเพียงรายละ 3 - 5 ตัว

2) **กระบือ** มีการผลิตกระบือทั้งสิ้นประมาณ 873 ตัว ส่วนใหญ่ผลิตแบบรายย่อย ปล่อยผลิตตามธรรมชาติในพื้นที่พรุ ซึ่งการปรับปรุงพันธุ์ และการจัดการต่างๆ ทำได้ยาก ทำให้จำนวนประชากรกระบือลดลง

3) **สุกร** มีการผลิตในหมู่บ้านชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธเท่านั้น การผลิตส่วนใหญ่เป็นแบบเกษตรกรรายย่อย จำนวนสุกรทั้งหมดมีประมาณ 3,692 ตัว

4) **แพะ และ แกะ** การผลิตส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตที่ประชากรนับถือศาสนาอิสลามทั่วอำเภอ การผลิตเป็นแบบรายย่อยประมาณ 3 - 5 ตัว ผลิต

5) **เพื่อประโยชน์ในการใช้ทำพิธีศาสนา และการบริโภค** ถ้าเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้เสริม การผลิตแบบเชิงธุรกิจมีน้อย จำนวนแพะทั้งหมดประมาณ 1,120 ตัว จำนวนแกะทั้งหมดประมาณ 138 ตัว

6) **ไก่** เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตไก่เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้เสริม การผลิตไก่เนื้อ และไก่ไข่ในรูปแบบของฟาร์ม ส่วนใหญ่เกษตรกรจะเป็นผู้รับจ้างผลิตไก่จากนายทุนหรือบริษัท ซึ่งเป็นผู้ลงทุนให้ทุกอย่าง จำนวนไก่พื้นเมือง 12,252 ตัว, ไก่ไข่ 50 ตัว และไก่เนื้อ 1,120 ตัว

7) **เป็ด** การผลิตเกือบทุกครัวเรือน เพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้เสริม เป็ดเทศหรือเป็ดขาว เป็นพันธุ์เป็ดที่ชาวบ้านชอบผลิตกันมาก เนื่องจากผลิตง่าย โตเร็ว ไม่ค่อยมีโรคระบาด ประกอบกับสภาพพื้นที่ของอำเภอสุโขทัย-ลก มีสภาพเหมาะสมด้วย จึงเป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่น่าจะได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง จำนวนเป็ดเนื้อ 2,982 ตัว และเป็ดเทศ 9,320 ตัว

1.2.2 สภาพการผลิตแพะ การผลิตแพะในอำเภอสุโขทัย-ลก เป็นการผลิตของเกษตรกรรายย่อย เป็นการผลิตแบบปล่อย เพื่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญให้ริดาหรือบุตรที่แรกเกิด ทำบุญในพิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ หรือแม้แต่พิธีศพ เป็นต้น พันธุ์แพะที่ผลิตเป็นพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งทนต่อสภาพภูมิอากาศ และสภาพแวดล้อม การผลิตแพะยังไม่

เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง แรงงานที่ผลิตเป็นแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ในการผลิตส่วนใหญ่เป็นทุ่งสาธารณะ และในสวนยางหรือสวนผลไม้

2. การผลิตแพะเนื้อ

2.1 ความสำคัญของการผลิตแพะเนื้อ บวรศักดิ์ หัสดิน ณ อุรุยา (2544 : 18) อธิบายว่า มีคนจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจว่าการผลิตแพะ วัตถุประสงค์เพื่อเนื้อ และนมเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วการผลิตแพะสามารถให้ประโยชน์ในหลายด้าน ดังนี้

2.1.1 เพื่อการผลิตเนื้อ เนื้อแพะมีคุณค่าทางอาหารสูงเหมาะกับการผลิตทดแทนเนื้อสัตว์ชนิดอื่น และไม่มีข้อห้ามของศาสนาใดๆ ในการบริโภคเนื้อแพะ

2.1.2 เพื่อการผลิตนม นมแพะมีคุณค่าทางอาหารใกล้เคียงกับนมมนุษย์มากกว่านมโค และไม่เคยมีรายงานที่พบว่ามีผู้แพ้แพะแต่อย่างใด

2.1.3 เพื่อการผลิตหนัง หนังแพะเป็นผลพลอยได้จากการจำหน่ายเนื้อ นิยมทำเป็นรองเท้า และเครื่องนุ่งห่มในอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

2.2 ประวัติความเป็นมาของแพะ

การส่งเสริมการผลิตแพะในประเทศไทยเริ่มต้นครั้งแรกโดย หลวงสุวรรณ วากกสกิจ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ส่งแพะพันธุ์ซานเนนเข้ามาผลิตที่เกษตรกลางบางเขน ซึ่งดำเนินการพร้อมกับการส่งเสริมการผลิตโคนม เพื่อให้คนไทยได้ดื่มนมที่มีคุณค่าทางอาหารสูง เพราะนมนมแพะมีคุณค่าทางอาหารเท่ากับนมนมโค แต่คือนมโคที่มีปริมาณไขมันมาก และขนาดเม็ดไขมันเล็กกว่าจึงย่อยได้ง่าย นอกจากนี้ นมนมแพะยังปลอดเชื้อวัณโรค ซึ่งต่างกับนมนมโค และกระบือ เพราะแพะเป็นสัตว์ที่มีความต้านทานต่อเชื้อวัณโรคสูง

(<http://www.vet.ku.ac.th/library-homepage/article/ruminant/picrum/goat/sanen.htm>)

แพะเป็นสัตว์ที่มนุษย์นำมาผลิตมานานกว่า 6,500 - 8,500 ปีก่อนพุทธกาล ตามหลักฐานที่บันทึกเกี่ยวกับประวัติการผลิตแพะในประเทศไทย หลวงสุวรรณ วากกสกิจ รายงานปี พ.ศ. 2491 ว่าแพะที่ผลิตในประเทศไทยในขณะนั้นเข้าใจว่าเป็นแพะสายเลือดอินเดีย บางคนเรียกว่า แพะบังกะลา ซึ่งอาจหมายความว่าแพะที่มาจากเมืองบังกะลาหรือเบงกอล แพะที่ผลิตมีเขา หน้าโค้ง หูด และหูยาวทั้งนั้น ยังไม่พบพันธุ์ที่ไม่มีหูตั้ง และหน้าตรง การนำแพะเข้ามาประเทศไทย โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อาจเป็นครั้งแรกก็ได้ ซึ่งได้นำแพะที่มีสีขาวปลอดขนาดเท่าแพะในประเทศไทย ทั้งสองเพศไม่มีเขา หูเล็กสั้น และตั้ง หน้าตรง มีชื่อว่าพันธุ์ซานเนน นำเข้ามาจำนวน 7 ตัว (เพศผู้ 3 ตัว และเพศเมีย 4 ตัว) โดยผ่านบริษัทฮิสเอเชียดีก สั่งมาจาก

ประเทศเคนมาร์ก ราคาในขณะนั้นรวม 14,000 บาท แพะทั้ง 7 ตัว มีพันธุ์ประวัติครบถ้วน (<http://www.sru.ac.th/TRF/Documents/0077.pdf>)

จะเห็นได้ว่า การผลิตแพะในประเทศไทยมีมานานแล้ว ส่วนใหญ่ยังเป็นแพะพันธุ์พื้นเมืองของไทย สภาพการผลิตเป็นเกษตรกรรายย่อย วัตถุประสงค์เพื่อเป็นแพะเนื้อเป็นส่วนใหญ่ มีแพะนมบ้าง การบริโภคยังไม่แพร่หลายมากนัก ส่วนใหญ่ผลิตอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ได้มีการนำแพะพันธุ์จากต่างประเทศ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผสมข้ามเป็นแพะลูกผสม ได้แก่ ลูกผสมระหว่างแพะพันธุ์พื้นเมืองของไทยกับพันธุ์ชาเนน และกับพันธุ์แองโกล - นูเบียน อย่างไรก็ตามแพะมีความสำคัญในภาคใต้แม้เป็นฐานทางเศรษฐกิจไม่มาก เพราะมีความสำคัญต่อชาวไทยมุสลิม แต่หากต้องการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมยังต้องพัฒนาอีกมาก

2.3 วัฒนธรรมการผลิตแพะ

หนึ่งนุซ สายปิ่น (2546 : 12) กล่าวว่า แพะเป็นสัตว์ขนาดเล็ก ราคาไม่แพง และพบเห็นได้ง่าย ชาวมุสลิมชอบบริโภคเนื้อ และนมแพะ ยังนำมาประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น เด็กมุสลิมที่เกิดมาหากเป็นเด็กชาย ผู้ปกครองต้องเชือดสัตว์เป็นการขอบคุณอัลลอฮ (พระเจ้า) ที่ได้ประทานลูกมาให้ โดยสัตว์ที่ถูกเลือกส่วนมากจะเป็นแพะ ซึ่งก็มีข้อควรปฏิบัติคืออยู่ว่าแพะที่จะนำมาเชือดขอบคุณอัลลอฮ (พระเจ้า) ต้องมีอายุ 2 ปีขึ้นไป สำหรับการให้ประกอบพิธีกรรมหากเด็กที่คลอดเป็นเด็กชายต้องใช้แพะ 2 ตัว หรือ 2 ส่วน ถ้าเป็นเด็กหญิงต้องใช้แพะ 1 ตัวหรือ 1 ส่วน ในส่วนของสัตว์ประเภทวัวควายก็สามารถนำมาใช้ได้เช่นเดียวกัน แต่เป็นสัตว์ขนาดใหญ่และมีราคาแพง การเชือดก็ทำให้ยากกว่า ถึงแม้วัวควายสามารถจะให้ได้ถึง 7 ส่วนก็ตาม

ในภาคใต้ของประเทศไทย ชาวไทยมุสลิมนิยมใช้แพะมาทำนุหรือทำบุญ ได้แก่ การทำบุญให้บุตร และธิดาที่เพิ่งเกิด การทำบุญในพิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ หรือแม้แต่ในพิธีศพ ประชาชนนิยมหาซื้อแพะพันธุ์ที่มีอวัยวะต่างๆ ครบถ้วน โดยจะไม่นิยมตอนแพะ ไม่นิยมซื้อแพะที่มีการขลิบใบหู การนำมาปรุงอาหารอาจปรุงเป็นอาหารเผ็ดประเภทแกง และคั่วประเภทจืด เช่น คั่ว เพื่อเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน มีการเชือดแพะเพื่อทำบุญหน้าศพของชาวจีนบางกลุ่ม เป็นต้น บางครั้งจะไม่นำซากแพะที่ใช้ในงานพิธีมาบริโภค นอกจากนั้นยังมีการนำมาใช้ในเชิงสันตนาการ อาจมีการจัดแพะชนกัน (<http://www.sru.ac.th/TRF/Documents/0077.pdf>)

เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2524:194 - 195) ได้เรียบเรียงความหมายของบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของศาสนาอิสลามว่า การบริโภคอาหารเป็นวัฒนธรรมประการหนึ่งที่ทำให้มุสลิมแตกต่างไปจากศาสนิกชนอื่น จากบทบัญญัติในเรื่องของเครื่องบริโภค และวิธีการ

บริโภคมีสาระเฉพาะที่จะกล่าวถึงเกี่ยวกับเนื้อ และนมคือ “แท้จริงทรงห้ามสุเจ้าบริโภคสัตว์ด้วยเอง เลือด เนื้อ สุก ร และสัตว์ที่เชือด โดยเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ (พระเจ้า)”

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในพระบรมราชูปถัมภ์ (2542: 128) อธิบายว่า การใช้แพะเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวมุสลิมเป็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม มีการนำแพะ ประกอบอาหารในงานประเพณีหลายพิธี เช่น งานสมรส รับขวัญบุตร พิธีเข้าสู่นิต หรือการขลิบ ปลายอวัยวะเพศ เด็กผู้ชายที่มีอายุระหว่าง 6 - 15 ปี และวันรอมฎอนอิลฮัจญ์

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมการผลิตแพะของเกษตรกรที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นการผลิต แพะเพื่อการบริโภคเนื้อและนมแพะ ตลอดจนนำไปประกอบอาหารในงานประเพณีต่างๆ ส่วน ใหญ่ผลิตอยู่ในภาคใต้ของประเทศ โดยเฉพาะ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)

2.4 สถานการณ์การผลิตแพะในปัจจุบัน

บุญเสริม ชีวอิสระกุล (2546 : 2) กล่าวว่า ทั่วโลกมีแพะประมาณ 702 ล้านตัว ส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย และแอฟริการวมกัน ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 90 ของแพะทั่วโลก ประเทศ ที่ผลิตมากที่สุดคือ จีน รองลงมาคือ อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ อินโดนีเซีย และมองโกเลีย ทวีปแอฟริกาผลิตมากที่ไนจีเรีย เอธิโอเปีย โซมาเลีย และอิหร่าน สำหรับกลุ่มอาเซียนที่ผลิตมาก ที่สุดคือ อินโดนีเซีย (จัดเป็นอันดับที่ 14 ของโลก) มีแพะถึง 14 ล้านตัว รองลงมาคือ ฟิลิปปินส์ พม่า เวียดนาม และมาเลเซีย สำหรับประเทศไทยนั้นมีการประมาณการว่ามีแพะ 132,000 ตัว ลำดับที่ 6 ของกลุ่ม ตามด้วยประเทศลาว สำหรับจำนวนแพะในประเทศไทยแสดงเป็นรายภาค ปี 2540 - 2549 แสดงไว้ในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนแพะในประเทศไทยแสดงเป็นรายภาค ปี 2540 - 2549

หน่วย : ตัว					
ปี พ.ศ.	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
2540	10,099	1,688	7,217	106,258	125,262
2541	15,314	1,537	10,607	103,466	130,904
2542	16,070	1,573	13,588	101,614	132,845
2543	19,000	2,635	17,419	105,173	144,227
2544	37,789	12,295	24,134	114,279	188,497
2545	37,356	4,573	29,579	106,436	177,944

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หน่วย : ตัว

ปี พ.ศ.	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
2546	52,967	5,021	43,410	112,519	213,917
2547	62,950	12,354	39,729	135,043	250,076
2548	109,681	13,974	55,310	159,390	338,355
2549	111,742	15,014	56,149	141,245	324,150

ที่มา : <http://www.dld.go.th/ict/yearly/yearly42/statmenu.html>

สมเกียรติ สายธนู (2528 : 1) อธิบายว่า การผลิตแพะของประเทศไทยร้อยละ 90 อยู่ทางภาคใต้ โดยเฉพาะ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และผลิตแบบเป็นอาชีพเสริมควบคู่ไปกับการทำการเกษตรอย่างอื่น เช่น ทำสวน ทำไร่ ทำนา และการประมง ส่วนใหญ่มักเป็นผู้มีรายได้น้อย มีพื้นที่ทำกินไม่มาก และร้อยละ 71.36 ของจำนวนแพะทั้งหมดในภาคใต้กระจายตัวอย่างหนาแน่นใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในเขตดังกล่าวมีความหนาแน่นของประชากรไทยมุสลิมมาก ทั้งอาจจะเป็นเพราะว่าแพะเป็นสัตว์ที่ผู้นับถืออิสลามผลิตไว้เพื่อบริโภค และเชือดเพื่อทำบุญได้ เช่นเดียวกับ โค กระบือ และราคาที่ถูกกว่าเหมาะสมกับผู้มีรายได้น้อย จำนวนแพะ และครีวเรือนเกษตรกรที่ผลิตแพะในเขต 9 (ภาคใต้) ปี 2549 ได้แสดงไว้ในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 จำนวนแพะและครีวเรือนเกษตรกรที่ผลิตแพะในเขต 9 (ภาคใต้) ปี 2549

หน่วย : ตัว

จังหวัด	ตัวผู้ (ตัว)	ตัวเมีย (ตัว)	รวม (ตัว)	เกษตรกร (ครีวเรือน)
สงขลา	8,245	9,799	18,044	2,883
สตูล	6,593	11,920	18,513	3,314
ตรัง	2,449	5,675	8,124	1,121
พัทลุง	1,331	2,826	4,157	763
ปัตตานี	6,422	11,699	18,121	4,527
ยะลา	14,179	22,708	36,887	8,238
นราธิวาส	3,118	6,211	9,329	2,212
รวม	42,337	70,838	113,175	23,058

ที่มา : <http://www.dld.go.th/ict/yearly/yearly42/statmenu.html>

สำหรับจำนวนแพะ และครวว์เรือนเกษตรกรที่ผลิตแพะในเขตอำเภอสุโขทัย-ลก ปี 2549 แสดงไว้ในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 จำนวนแพะและครวว์เรือนเกษตรกรที่ผลิตแพะในเขตอำเภอสุโขทัย-ลก ปี 2549

หน่วย : ตัว

ตำบล	ตัวผู้ (ตัว)	ตัวเมีย (ตัว)	รวม (ตัว)	เกษตรกร (ครวว์เรือน)
สุโขทัย-ลก	41	77	273	25
ป่าสัก	160	233	256	49
มโนะ	104	193	327	54
ปุโยะ	31	186	264	48
รวม	336	689	1,120	176

ที่มา : แผนพัฒนาการเกษตรของอำเภอสุโขทัย-ลก 2548 สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย-ลก

2.5 การผลิตแพะ

2.5.1 พันธุ์แพะเนื้อ แพะเป็นสัตว์ที่ผลิตง่ายต่อเร็ว ราคาถูก พันธุ์แพะที่นำมาผลิตเป็นแพะเนื้อ ในปัจจุบันมีหลากหลายพันธุ์ ดังนี้

1) แพะพื้นเมืองในประเทศไทย มีหลายพันธุ์ด้วยกัน แพะทางแถบตะวันตก เช่น จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแพะที่มาจากแถบประเทศอินเดีย หรือ ปากีสถานมีรูปร่างสูงใหญ่กว่าแพะทางใต้ ส่วนแพะทางใต้ของประเทศไทยมีขนาดเล็กเข้าใจกันว่า มีสายพันธุ์เดียวกับแพะพื้นเมืองของมาเลเซีย คือ พันธุ์กัมบังกัตจัง แพะพื้นเมืองทางใต้มีความสูงประมาณ 50 เซนติเมตร มีน้ำหนัก ประมาณ 20 – 25 กิโลกรัม ให้ผลผลิตเนื้อ และนมต่ำ

2) แพะพันธุ์บัวร์ เป็นแพะที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศแอฟริกาใต้ บางครั้งเรียกว่าพันธุ์ “แอฟริกาเคอร์” กรมปศุสัตว์นำเข้ามาเมื่อปี พ.ศ.2539 เป็นแพะที่มีขนาดใหญ่ ลักษณะเด่นคือ มีลำตัวสีขาว หัว และคอจะมีสีแดงใบหูยาวปรก มีน้ำหนักแรกเกิด 4 กิโลกรัม น้ำหนักหย่านม 20 กิโลกรัม โตเต็มที่ตัวผู้หนักประมาณ 90 กิโลกรัม ตัวเมียหนักประมาณ 65 กิโลกรัม แพะพันธุ์นี้ได้รับการปรับปรุงพันธุ์ให้เป็นพันธุ์แพะเนื้อมานานกว่า 80 ปี ทำให้มีลักษณะโครงสร้างกระดูกที่แข็งแรง มีกระดูกซี่โครงกางออกทำให้ลำตัวใหญ่ และกว้าง ลำตัวยาว กล้ามเนื้อมากหนัก 60 - 70 กิโลกรัม แพะพันธุ์นี้ส่วนใหญ่จะมีเขา ใบหูปรกยาว อัตราการให้ลูกสูง และให้น้ำนมดี หรือสามารถให้ผลผลิตได้ทั้งเนื้อทั้งนม และหนัง ส่วนใหญ่มักนิยมผลิตพันธุ์ที่มีสีขาวตลอดทั้งตัว บริเวณส่วนหัว และลำคอมีสีน้ำตาล

3) **แพะพันธุ์กัมบังกัตจัง** เป็นแพะพันธุ์เมืองประเทศมาเลเซีย บางครั้งอาจเรียกว่า “กัตจัง” สันนิษฐานว่าเป็นแพะพื้นเมืองของไทย มีความเกี่ยวพันทางพันธุกรรมกับแพะพันธุ์นี้ ลักษณะโดยทั่วไปมีขนาดเล็ก ทำทางคล่องแคล่ว ว่องไว ขนค่อนข้างสั้น และหยาบ ส่วนใหญ่มีสีน้ำตาลหรือดำ บางตัวอาจมีสีขาวประอยู่บนลำตัวด้วย ตัวผู้จะมีเครา ส่วนตัวเมียจะมีเคราน้อยกว่า มีเขาทั้งตัวผู้และตัวเมีย โดยเขาจะตั้งขึ้นตรง และเอนไปทางด้านหลัง รอบๆ เขาจะมีลายเส้นลักษณะหมุนเวียนไปทางทิศเดียวกัน ใบหูมีขนาดเล็ก และตั้ง คอสั้น ตัวผู้เมื่อโตเต็มวัยหนักประมาณ 25 กิโลกรัม ตัวเมียหนักประมาณ 20 กิโลกรัม แพะพันธุ์นี้นิยมใช้ผสมข้ามพันธุ์กับแพะต่างประเทศ

4) **แพะพันธุ์จัมนาปารี** เป็นแพะที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย และผลิตกันทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นพันธุ์ที่ให้ทั้งนม และเนื้อ เป็นแพะที่มีขนาดใหญ่ ตัวผู้มีน้ำหนัก 60 - 90 กิโลกรัม ตัวเมียหนัก 45 - 47 กิโลกรัม ลักษณะโดยทั่วไปจะมีสีขาวหรือสีออกเหลืองน้ำตาล มีจุดน้ำตาลบริเวณลำคอ และใบหน้ามีแถบสีน้ำตาลหรือดำบนลำตัว หูยาวปรก จมูกงุ้ม ขาวยาว ลำตัวยาว เต้านมใหญ่ สวยงามตามลักษณะของแพะนม ให้นมในปริมาณวันละ 1 - 2.5 กิโลกรัม เป็นแพะที่ให้นมคืดเร็ว ทนทานต่อการผลิตดูในถิ่นทุรกันดาร ชอบผลิตแบบปล่อยให้แพะเล็มหญ้า จึงนิยมใช้ผสมกับพันธุ์พื้นเมืองในต่างประเทศมาก แต่มีข้อเสีย คือให้ลูกปีละครั้ง และส่วนใหญ่ให้ลูกครั้งละ 1 ตัว (<http://www.dld.go.th/service/goat/goatype.html>)

5) **แพะพันธุ์แองโกลนูเบียน** สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544 : 9) อธิบายว่า กรมปศุสัตว์นำเข้ามาผลิตขยายพันธุ์กว่า 20 ปีแล้ว เพื่อปรับปรุงพันธุ์แพะพื้นเมืองให้มีขนาดใหญ่ขึ้น แพะพันธุ์นี้มีขนาดใหญ่ มีน้ำหนักแรกเกิด 2 - 5 กิโลกรัม น้ำหนักหย่านม (3 เดือน) 15 กิโลกรัม ตัวผู้เมื่อโตเต็มที่หนักประมาณ 75 กิโลกรัม ตัวเมียหนักประมาณ 50 - 60 กิโลกรัม ดังจุมกมีลักษณะโค้ง และงุ้ม ใบหูยาว และปรกกลง ปกติแพะพันธุ์นี้จะไม่มีเขา แต่ถ้าหากมีเขาเขาจะสั้น และเอนแนบติดกับหนังหัว ขนสั้นละเอียดเป็นมัน มีขาขาวซึ่งช่วยให้เต้านมอยู่สูงกว่าระดับพื้นมาก และทำให้ง่ายต่อการรีดนม และยังช่วยให้เต้านมไม่ได้รับบาดเจ็บ เนื่องจากหนามวัชพืชเกี่ยว แพะพันธุ์นี้มีหลายสีเช่น ดำ เทา ครีมน้ำตาล น้ำตาลแดง และอาจมีจุดหรือค่างขนาดต่างๆ ได้ ผลผลิตน้ำนมประมาณ 1.5 ลิตรต่อวัน ระยะเวลาให้น้ำนมประมาณ 165 วัน

2.5.2 ลักษณะการผลิตแพะ สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544 : 2) อธิบายว่าโดยทั่วไปสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 4 แบบ

1) **การผลิตแบบผูกกล่อม** การผลิตแบบนี้ใช้เชือกผูกกล่อมที่คอแพะแล้วนำไปผูกให้แพะหาหญ้ากินรอบบริเวณที่ผูก โดยปกติเชือกที่ใช้ผูกกล่อมแพะมักมีความยาวประมาณ 5 - 10 เมตร การผลิตแบบนี้ผู้ผลิตจะต้องมีน้ำ และอาหารแร่ธาตุไว้ให้แพะกินเป็นประจำด้วย ในเวลา

กลางคืนก็ต้องนำแพะกลับไปผลิตไว้ในคอกหรือเพิงที่มีที่หลบฝน การผูกล่ามแพะควรเลือกพื้นที่ที่มีร่มเงาที่แพะสามารถหลบแดดหรือฝนได้ หากจะให้ดีเมื่อฝนตกควรได้นำแพะกลับเข้าผลิตในคอก

2) *การผลิตแบบปล่อย* การผลิตแบบปล่อยนี้เกษตรกรมักปล่อยแพะให้ออกหากินอาหารในเวลากลางวัน โดยเจ้าของจะคอยดูแลตลอดเวลา หรือเป็นบางเวลาเท่านั้น ลักษณะการผลิตแบบนี้ที่นิยมผลิตกันมากในบ้านเรา เพราะเป็นการผลิตที่ประหยัด เกษตรกรไม่ต้องตัดหญ้ามาผลิตแพะ การปล่อยแพะหากินอาจปล่อยในแปลงผักหลังการเก็บเกี่ยวหรือปล่อยให้กินหญ้าในสวนยาง แต่ต้องระมัดระวังอย่าให้แพะเที่ยวทำความเสียหายให้แก่พืชที่เกษตรกรเพาะปลูก ทั้งนี้เพราะแพะกินพืชได้หลายชนิด การปล่อยแพะออกหากินอาหารไม่ควรปล่อยเวลาที่แดดร้อนจัดหรือฝนตก เพราะแพะอาจจะเจ็บป่วยได้ โดยปกติเกษตรกรมักปล่อยแพะหากินอาหารตอนสายแล้วไล่ด่อนกลับเข้าคอกตอนเที่ยง หรือปล่อยแพะออกหากินอาหารกินตอนบ่ายแล้วไล่ด่อนเข้าคอกตอนเย็น หากพื้นที่มีหญ้าอุดมสมบูรณ์แพะจะกินอาหารเพียง 1-2 ชั่วโมงก็เพียงพอแล้ว

3) *การผลิตแบบขังคอก* การผลิตแบบนี้เกษตรกรขังแพะไว้ในคอก รอบคอกอาจมีแปลงหญ้า และรั้วรอบแปลงหญ้า เพื่อให้แพะได้ออกหากินหญ้าในแปลง บางครั้งเกษตรกรต้องตัดหญ้าเนเปียร์หรือกินนีให้แพะกินบ้าง คอกต้องมีน้ำ และอาหารข้นให้กิน การผลิตวิธีนี้ประหยัดพื้นที่ และแรงงานในการดูแลแพะแต่ต้องลงทุนสูง เกษตรกรจึงไม่นิยมทำการผลิตกัน

4) *การผลิตแบบผสมผสานกับการปลูกพืช* การผลิตแบบนี้ทำการผลิตได้ 3 ลักษณะที่กล่าวข้างต้น แต่การผลิตลักษณะนี้เกษตรกรจะผลิตแพะปะปนไปกับการปลูกพืช เช่น ปลูกยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน และปลูกมะพร้าว ในภาคใต้ของประเทศไทยมีเกษตรกรจำนวนมากที่ทำการผลิตแพะควบคู่ไปกับการทำสวนยาง โดยให้แพะหากินหญ้าได้ยงที่มีขนาดโตพอสมควร การผลิตแบบนี้ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าการเพาะปลูกเพียงอย่างเดียว

ดังนั้น เกษตรกรผู้ผลิตแพะจะต้องพิจารณาลักษณะการผลิตแพะตามสภาพภูมิประเทศ และสภาพแวดล้อมเพื่อความเหมาะสม ตามหลักวิชาการ

2.5.3 โรงเรือนและอุปกรณ์ในการผลิตแพะ สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544 : 4) แพะก็เหมือนสัตว์เลี้ยงอื่นๆ ก็จะต้องมีสถานที่สำหรับแพะได้พักอาศัยหลบแดด หลบฝน หรือเป็นที่สำหรับนอนในเวลากลางคืน การสร้างโรงเรือนที่ใช้ผลิตแพะควรยึดหลักต่อไปนี้

1) *พื้นที่ตั้งของคอก* คอกแพะควรอยู่ในที่เนิน น้ำไม่ท่วมขัง แต่ถ้าหากพื้นที่ที่ทำการผลิตแพะมีน้ำท่วมขังเวลาฝนตก ควรสร้างโรงเรือนแพะให้สูงจากพื้นดินตามความเหมาะสม แต่ทางเดินสำหรับแพะขึ้นลงไม่ควรมีความสูงลาดสูงกว่า 45 องศา เพราะหากสูงมาก

แพะจะไม่ค่อยขึ้นลง พื้นคอกที่ยกระดับจากพื้นดินควรให้เป็นร่อง โดยใช้ไม้หนานขนาด 1 นิ้ว กว้าง 2 นิ้ว ปูพื้นให้เว้นร่องระหว่างไม้แต่ละอันห่างกันประมาณ 1.5 เซนติเมตร หรืออาจจะใช้ พื้นคอนกรีต โดยปูพื้นคอกแพะด้วยสแลตที่ปูพื้นคอกสุกรก็ได้ พื้นที่เป็นร่องนี้จะทำให้มูลของ แพะตกลงข้างล่าง พื้นคอกจะแห้ง และสะอาดอยู่เสมอ

2) *ผนังคอก* ผนังคอกแพะควรสร้างให้โปร่ง เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้ดี ผนังคอกควรความสูงไม่ต่ำกว่า 1.5 เมตร ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้แพะ กระโดดหรือปีนข้าม ออกไปได้

3) *หลังคาโรงเรือน* แบบของหลังคาโรงเรือนผลิตแพะมีหลายแบบ เช่น เพิงหมาแหงน หรือแบบหน้าจั่ว เกษตรกรที่จะสร้างควรเลือกแบบที่คิดว่าเหมาะสมกับสภาพ ภูมิอากาศ และทุนทรัพย์ หลังคาโดยปกติมักจะสร้างให้สูงจากพื้นคอกประมาณ 2 เมตร ไม่ควร สร้างโรงเรือนให้หลังคาต่ำเกินไป เพราะอาจจะทำให้ร้อน และอากาศถ่ายเทไม่ดี สำหรับวัสดุที่ใช้ มุงหลังคาจะใช้จาก หรือแฝก หรือสังกะสีก็ได้

4) *ความต้องการพื้นที่ของแพะ* แพะมีความต้องการพื้นที่ในการอยู่อาศัย ในโรงเรือน ประมาณตัวละ 1 ตารางเมตร ส่วนใหญ่ผู้ผลิตมักแบ่งภายในโรงเรือน ประมาณตัว ละ 1 ตารางเมตร ส่วนใหญ่ผู้ผลิตมักแบ่งภายในโรงเรือนออกเป็นคอกๆ แต่ละคอกขังแพะรวมฝูง กันประมาณ 10 ตัว โดยคัดขนาดของแพะให้ใกล้เคียงกันขังรวมฝูงกัน แต่ถ้าหากเห็นว่า สิ้นเปลืองค่าก่อสร้างอาจขังแพะรวมกันเป็นฝูงใหญ่ในโรงเรือนเดียวกัน โดยแบ่งเป็นคอกๆ ก็ได้

5) *รั้วคอกแพะ* เกษตรกรบางรายผลิตแพะไว้ในโรงเรือน และมีบริเวณ สำหรับให้แพะเดินรอบโรงเรือน บริเวณเหล่านี้จะทำรั้วล้อมรอบป้องกันไม่ให้แพะออกไป ภายนอกได้ รั้วที่ล้อมรอบโรงเรือนแพะไม่ควรใช้ลวดหนามเป็นวัสดุ เพราะแพะเป็นสัตว์ซุกซน อาจได้รับอันตรายจากลวดหนามได้ รั้วควรสร้างด้วยไม้ไผ่หรือลวดตาข่ายทุกระยะ 3 - 4 เมตร จะมีเสาปักเพื่อยึดให้รั้วแข็งแรง หากจะสร้างรั้วให้ประหยัดอาจใช้กระถินปลูกเป็นแนวรั้วปนกับ ใช้ไม้ไผ่จะทำให้รั้วไม้ไผ่คงทน และใช้งานได้นาน โดยระยะแรกสร้างรั้วไม้ไผ่แล้วปลูกกระถิน เป็นแนวข้างรั้วไม้ไผ่เมื่อกระถินโตขึ้นจะเป็นรั้วทดแทนต่อไป

2.5.4 การเลือกพันธุ์แพะ สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544 : 10) การที่จะให้การผลิตแพะ ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งคือ พันธุ์แพะที่จะใช้เป็นพ่อ - แม่พันธุ์ เพราะพ่อ - แม่ พันธุ์ที่ดีหากผลิตอย่างถูกวิธี จะให้ผลผลิตที่ดีด้วยการเริ่มต้นในการผลิตแพะ ควรเริ่มจากการผลิต แพะพื้นเมืองหรือแพะลูกผสมระหว่างแพะพันธุ์พื้นเมืองกับแพะพันธุ์ต่างประเทศที่ได้รับการ ปรับปรุงพันธุ์แล้ว เพราะนอกจากจะผลิตได้ง่ายแล้วยังลงทุนต่ำอีกด้วย เมื่อมีความรู้และ ประสบการณ์แล้วก็เริ่มผลิตแพะพันธุ์แท้ ซึ่งอาจจะใช้แค่พ่อพันธุ์แพะที่ดีนำมาผสมพันธุ์กับแม่แพะ

หรือปรับปรุงพันธุ์แพะในฝูงให้ดีขึ้น การเลือกพ่อ - แม่พันธุ์ แพะที่จะทำการผลิตนั้น พ่อพันธุ์ควรคัดเลือกแพะที่มีสายเลือดแพะพันธุ์แท้ รูปร่างสูงใหญ่ น้ำหนักตัวมากที่สุดในฝูง มีความแข็งแรง มีความสมบูรณ์พันธุ์ โดยควรคัดพ่อพันธุ์แพะที่เกิดจากแม่แพะที่ให้ลูกแฝดสูง และที่สำคัญคือพ่อพันธุ์แพะควรมีความกระตือรือร้นที่จะทำการผสมพันธุ์กับแม่แพะที่เป็นสัด แม่พันธุ์แพะที่จะเลือกควรเป็นแม่พันธุ์ที่มีรูปร่างลักษณะดี ลำตัวยาวเต้านมมีขนาดใหญ่ สมส่วน นุ่ม และหัวนมยาวสม่ำเสมอ ปริมาณน้ำนมมาก สามารถผสมติดง่ายและให้ลูกแฝด

2.5.5 การประมาณอายุแพะ สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544 : 10) อธิบายว่า การประมาณอายุของแพะสามารถดูได้จากฟันของแพะ แพะมีฟันล่าง 8 ซี่ ฟันแท้ของแพะจะงอกขึ้นมาแทนฟันน้ำนมเป็นคู่ ตั้งแต่อายุ 1 ปี ถึง 4 ปี และหลังจากแพะอายุได้ 4 ปี แล้วฟันแท้จะค่อยๆ หลุดไป

2.5.6 การปฏิบัติผลิตดูแพะ สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544 : 11) การปฏิบัติผลิตดูแพะตัวผู้และตัวเมียก็คล้ายกัน แต่ควรแยกแพะตัวผู้ และตัวเมียอย่าให้ผลิตปนกันตั้งแต่อายุได้ 3 เดือน การใช้พ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ผสมพันธุ์กันควรมีอายุไม่ต่ำกว่า 8 เดือน

1) การเลี้ยงดูพ่อพันธุ์แพะ ภายหลังจากแยกพ่อพันธุ์แพะอายุ 3 เดือน จากแพะตัวเมียแล้ว พ่อพันธุ์ควรได้รับอาหารที่มีพลังงานสูง และได้ออกกำลังกายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง พ่อพันธุ์แพะเริ่มให้ผสมพันธุ์เมื่ออายุได้ 8 เดือน โดยไม่ควรให้พ่อพันธุ์ผสมพันธุ์แบบคุมฝูงกับแพะตัวเมียเกินกว่า 20 ตัว ก่อนอายุครบ 1 ปี หลังจากนั้นก็ค่อยๆ ให้ผสมพันธุ์ได้มากขึ้น แต่ทั้งนี้ไม่ควรใช้พ่อพันธุ์แพะคุมฝูงแพะตัวเมียเกินกว่าแพะตัวผู้ ควรได้รับการตัดแต่งกีบเสมอๆ และอาบน้ำกำจัดเหาเป็นครั้งคราว

2) การผลิตดูแม่พันธุ์แพะ แพะพันธุ์พื้นเมืองมักเริ่มเป็นสัดตั้งแต่อายุยังน้อยๆ โดยอาการเป็นสัดของแพะ ตัวเมียจะเป็นประมาณ 3 วัน หลังจากนั้นจะเป็นสัดครั้งต่อไปห่างจากครั้งแรกประมาณ 21 วัน แพะตัวเมียเริ่มให้ได้รับการผสมพันธุ์เมื่ออายุ 8 เดือน การผสมพันธุ์แพะตัวเมียตั้งแต่อายุยังน้อยๆ อาจทำให้แพะแคะแกระได้ หลังจากได้รับการผสมพันธุ์แล้วอาจจะปล่อยแพะตัวเมียเข้าฝูง โดยไม่ต้องให้การดูแลเป็นพิเศษแต่อย่างใด นอกจากแพะตัวเมียนั้นจะผอมหรือป่วย ถ้าแพะตัวเมียที่ได้รับการผสมพันธุ์แล้วกลับมาเป็นสัดอีกภายหลังจากผสมพันธุ์ไปแล้ว 21 วัน ให้ทำการผสมพันธุ์ใหม่หากแพะตัวเมียยังกลับเป็นสัดใหม่อีก และพ่อพันธุ์แพะที่ใช้ผสมมีความสมบูรณ์พันธุ์ดี ก็ควรจะคัดแพะตัวเมียที่ผสมไม่ติดนี้ทิ้งเสีย โดยปกติแพะตัวเมียที่ผสมติดจะตั้งท้องนานประมาณ 150 วัน

เมื่อแม่แพะแสดงอาการใกล้คลอด ควรปล่อยแม่แพะให้อยู่เงียบๆ อย่าให้มันถูกรบกวน เตรียมผ้าเก่าๆ ผ้าผูกสายสะดือ ใบมีดโกน และทิงเจอร์ไอโอดีนไว้ เมื่อถุงน้ำคร่ำแตก

แล้ว ลูกแพะจะคลอออกมาภายใน 1 ชั่วโมง หากแม่แพะเบ่งนานและยังไม่คลอด จะช่วยให้ลูกแพะในท้องคลอได้ง่ายขึ้น

ทันทีที่ลูกแพะคลอออกมาให้ใช้ผ้าที่เตรียมไว้เช็ดตัวให้แห้งพยายาม เช็ดเยื่อเมือกในจมูกออกให้หมดเพื่อให้ลูกแพะหายใจได้สะดวก จากนั้นผูกสายสะดือให้ห่างจากพื้นที่ท้องประมาณ 2 - 3 เซนติเมตร แล้วตัดสายสะดือและทาทางเจอร์ไอโอดีน เมื่อตัดสายสะดือแล้วอุ้มลูกแพะไปนอนในที่ที่เตรียมไว้ หากเป็นไปได้ควรนำลูกแพะไปตากแดดสักครู่เพื่อให้ตัวลูกแพะแห้งสนิทจะช่วยให้ลูกแพะกระชุ่มกระชวยขึ้น

รกจะขับออกมาภายใน 4 ชั่วโมง ถ้าเกินกว่า 6 ชั่วโมงแล้ว รกยังไม่ถูกขับออกให้ปรึกษาสัตวแพทย์ หลังจากคลอดให้เอาน้ำมาดื่งให้แม่แพะได้กิน เพื่อทดแทนของเหลวที่ร่างกายสูญเสียไป

3) การดูแลลูกแพะ ควรให้ลูกแพะกินนมแม่เหลืองของแม่แพะ และปล่อยให้ลูกแพะได้อยู่กับแม่แพะ 3-5 วัน ถ้าต้องการรีดนมแม่แพะก็ให้แยกแม่แพะออก ระยะนี้ผลิตลูกแพะด้วยหางนมละลายน้ำในอัตราส่วนหางนม 1 ส่วนต่อน้ำ 8 ส่วน การให้อาหารลูกแพะในระยะต่างๆ สามารถดูได้จากตารางในเรื่องการให้อาหารซึ่งจะได้กล่าวต่อไป เกษตรกรไทยโดยทั่วไปมักไม่ได้แยกลูกแพะออกจากแม่ตั้งแต่เล็ก ส่วนใหญ่จะปล่อยลูกแพะให้อยู่กับแม่แพะจนมันโต ซึ่งด้วยเหตุนี้จึงทำให้แม่แพะมักไม่สมบูรณ์ และผสมพันธุ์ได้ช้า เพราะแม่แพะไม่ค่อยเป็นสัด ดังนั้นทางที่ดีหากเกษตรกรยังให้ลูกแพะอยู่กับแม่แพะตั้งแต่เล็กๆ ควรแยกลูกแพะออกจากแม่แพะเมื่อลูกแพะมีอายุได้ประมาณ 3 เดือน ลูกแพะที่มีอายุ 3 เดือน เราสามารถทำการคัดเลือกไว้เป็นพ่อ – แม่พันธุ์แพะตัวผู้ที่ไม่ต้องการผสมพันธุ์ก็ทำการตอนในระยะนี้ หากไม่ต้องการให้แพะมีเขาถืออาจกำจัดโดยจี้เขาด้วยเหล็กร้อนหรือสารเคมีก็ได้ ภายหลังหย่านมควรทำการถ่ายพยาธิตัวกลม ตัวตืด และพยาธิใบไม้ในตับ ทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปาก และเท้าเปื่อย และวัคซีนป้องกันโรคเฮโมเรียกเซพติกซีเมีย การถ่ายพยาธิ และฉีดวัคซีนจะต้องทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แพะมีสุขภาพที่ดี และสามารถผสมพันธุ์ได้เมื่ออายุ 8 เดือน

แม่แพะที่คลอดลูกแล้วประมาณ 3 เดือน เมื่อเป็นสัดสามารถเอาพ่อพันธุ์แพะมาทำการผสมพันธุ์ได้อีก หากแม่แพะใช้รีดนมผู้ผลิตก็รีดนมแม่แพะได้จนถึง 6 - 8 สัปดาห์ ก่อนคลอดจึงหยุดทำการรีดนม

2.5.7 อาหารและการให้อาหารแพะ สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544 : 15) อธิบายว่าแพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องคล้ายโค แพะมีกระเพาะหมัก ซึ่งอาศัยจุลินทรีย์ที่อยู่ภายในย่อยอาหารและสังเคราะห์วิตามิน ดังนั้นการให้อาหารขึ้นเสริมควรระมัดระวังอย่าให้อาหารที่มีสารต้านหรือทำลายจุลินทรีย์ โดยเฉพาะอาหารสุกรมักมีสารดังกล่าวอยู่ ในปัจจุบันการผสมอาหารขึ้นสำหรับ

แพะ – แกะจำหน่าย ยังไม่แพร่หลายเกษตรกรอาจใช้อาหารโคนมผสมสำเร็จที่มีขายอยู่ทั่วไปผลิตแพะแทนอาหารชั้นสำหรับแพะได้ หรือหากต้องการผสมอาหารชั้นผลิตแพะเอง สามารถทำได้ตามสูตรอาหารที่ให้ไว้ท้ายตารางการให้อาหาร แสดงไว้ในตารางที่ 2.4

ปกติแพะมีความต้องการอาหารหยาบ เช่น หญ้าสดต่างๆในปริมาณวันละประมาณ ร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัวแพะ และต้องการอาหารชั้นประมาณวันละ 0.5 - 1.0 กิโลกรัม นอกจากนั้นแพะยังต้องการน้ำ และแร่ธาตุเสริมเป็นประจำอีกด้วย แพะต้องการน้ำกินวันละประมาณ 5-9 ลิตร ความต้องการน้ำมากขึ้นขึ้นอยู่กับสภาพตัวแพะ และภูมิอากาศ เกษตรกรที่ผลิตแพะแบบพื้นบ้านมักไม่ค่อยคำนึงถึงเรื่องการจัดหาน้ำให้แพะกิน จึงทำให้มีปัญหาแพะเจ็บป่วยอยู่เสมอ สำหรับแร่ธาตุที่ให้แพะกินผู้ผลิตจะใช้แร่ธาตุก่อนสำเร็จที่มีขายอยู่ให้แพะกินก็ได้ แต่ควรคำนึงด้วยว่าแร่ธาตุก้อนนั้นไม่ควรแข็งเกินไป ทั้งนี้เพราะลิ้นของแพะสั้นกว่าลิ้นของโค การเลียแร่ธาตุ แต่ละครั้งจึงได้ปริมาณที่น้อย หากจะทำการผสมแร่ธาตุสำหรับผลิตแพะเองก็สามารถทำได้ตามสูตรที่จะให้ต่อไปนี้ แต่การผสมแร่ธาตุเองมักมีปัญหาที่แร่ธาตุไม่เป็นก้อน จึงทำให้สิ้นเปลืองเพราะหกทิ้งมาก

ตารางที่ 2.4 แนวทางการให้อาหารพะในระบะต่างๆ

อายุ / ระยะ	อาหาร	ปริมาณที่ให้ต่อวัน
แรกเกิด - 3 วัน	นมแม่หรือ นมผง	เต็มที่ วันละ 3- 5 ครั้ง
	นมผง	0.5 – 1 ลิตร/ตัว แบ่งให้วันละ 3 ครั้ง
4 วัน – 2 สัปดาห์	วิตามิน + แร่ธาตุ	เต็มที่
	น้ำ	เต็มที่
2 – 16 สัปดาห์	นมผงหรือนมเทียม (1)	0.5 -1 ลิตร/ตัว แบ่งให้วันละ 2 ครั้ง
	หญ้าแห้งซึ่งได้จากหญ้าผสมถั่ว	เต็มที่
	หรือหญ้าสดที่มีคุณภาพดี	เต็มที่
	วิตามิน + แร่ธาตุ	เต็มที่
	น้ำ	เต็มที่
	อาหารข้นที่มีโปรตีนรวม ร้อยละ 22	เริ่มให้วันละน้อยก่อนแล้วค่อยๆ เพิ่มปริมาณขึ้น
4 เดือน - ให้ลูก	อาหารหยาบ เช่น หญ้าสด	เต็มที่
	วิตามิน + แร่ธาตุผสม	เต็มที่
	น้ำ	เต็มที่
	อาหารข้นที่มีโปรตีนรวม ร้อยละ 18-20 (2)	เต็มที่ (ให้ได้ถึง 0.5 กก./ตัว
แม่พันธุ์อุ้มท้อง แม่พันธุ์ที่หยูครีคนม พ่อพันธุ์	อาหารหยาบ	เต็มที่
	วิตามิน + แร่ธาตุผสม	เต็มที่
	น้ำ	เต็มที่
	อาหารข้นที่มีโปรตีนรวม ร้อยละ 16-18 (3)	เต็มที่ (ให้ได้ถึง 0.2-0.7 กก./ตัว
แม่พันธุ์ระยะให้นม	อาหารหยาบ	เต็มที่
	วิตามิน + แร่ธาตุผสม	เต็มที่
	น้ำ	เต็มที่
	อาหารข้นที่มีโปรตีนรวม ร้อยละ 16-18 (3)	ขึ้นกับปริมาณน้ำนมที่รีดได้โดยให้ อาหาร 0.3-0.3 กก./น้ำนมที่รีดได้ 1 ลิตร

ที่มา : สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544:16)

2.5.8 การดูแลสุขภาพแพะ สุรชน ต่างวิวัฒน์ (2544 : 18)

1) โรคพยาธิในแพะ พยาธิมีผลกระทบต่อการผลิตแพะทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งพบว่าพยาธิภายในเป็นตัวก่อปัญหาเกี่ยวกับการผลิตมากกว่าพยาธิภายนอก ถ้าแพะมีพยาธิภายในจำนวนมากจะทำให้เกิดโรคเฉียบพลันมีความรุนแรงถึงตายได้ แต่ถ้าได้รับในปริมาณน้อยจะไม่ถึงตาย แต่ทำให้ผลผลิตลดลง เช่น เนื้อ นม นอกจากนี้ทำให้แพะอ่อนแอ เป็นโรคอื่นๆ ได้ง่าย ทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้จากผลผลิตที่ลดลง และเพิ่มต้นทุนค่าใช้จ่ายในการซื้อขายถ่ายพยาธิด้วยมีแนวโน้มว่าพยาธิจะมีการดื้อยาขึ้น การใช้จึงต้องไม่ใช้ยาชนิดเดียวกันทั้งปี พยาธิภายในแพะมีหลายชนิดด้วยกัน เกิดกับแพะทุกภาคที่ผลิตแพะ โดยเฉพาะในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น พยาธิตัวกลม พยาธิตัวคืด พยาธิตัวแบน พยาธิเส้นลวด และพยาธิใบไม้ในตับ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการป้องกัน และควบคุมพยาธิภายในของแพะ

- (1) ถ่ายพยาธิเป็นประจำตามโปรแกรม โดยถ่ายทุก 4 - 6 สัปดาห์ โดยเริ่มถ่ายพยาธิครั้งแรกเมื่ออายุ 4 สัปดาห์
- (2) ทำความสะอาดโรงเรือนแพะอย่างสม่ำเสมอ พื้นโรงเรือนแพะต้องเป็นแบบเว้นช่อง เพื่อให้อุจจาระตกลงไม่ข้างล่าง และต้องล้อมรอบได้จนไว้ไม่ให้แพะเข้าไปได้ มิฉะนั้นจะติดโรคพยาธิจากอุจจาระได้
- (3) อุจจาระและสิ่งปฏิกูลอื่นๆ ให้ฝังหรือเผาทำลายให้หมด
- (4) ใช้ระบบแปลงหญ้าหมุนเวียนโดยการแบ่งแปลงหญ้าออกเป็นแปลงย่อยแต่ละแปลงล้อมรั้วกันไว้ ปล่อยให้แพะเข้าแทะเล็มหญ้านาน แปลงละ 2 สัปดาห์ หลังจากนั้นไปผลิตแปลงอื่นต่อไปโดยจะต้องจัดการแปลงที่แพะเล็มแล้ว ด้วยการตัดหญ้าให้สั้นลงมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรือให้แสงแดดส่องถึงพื้นดิน เพื่อให้ไข่ และตัวอ่อนของพยาธิตาย และหญ้าเจริญงอกงามเร็ว สำหรับผลิตแพะที่จะเข้ามาแทะเล็มใหม่ หมุนเวียนกันไปหรือวิธีจำกัดพื้นที่แทะเล็ม โดยการผูกล่ามแพะไม่ซ้ำที่เดิม
- (5) ทำลายตัวนำกึ่งกลางของพยาธิ เช่น ไร และหอยน้ำจืด
- (6) ไม่ควรให้แพะลงแปลงหญ้าขึ้น เพราะจะติดพยาธิได้ง่ายจากตัวอ่อนพยาธิที่อาศัยอยู่ได้นานในแปลงหญ้าที่ขึ้นนั้น

2) โรคติดเชื้อในแพะ สาเหตุของโรคในแพะอาจเนื่องมาจากอาหาร การจัดการผลิตที่ไม่ถูกวิธี ทำให้สัตว์เกิดความเครียด อ่อนแอ ไม่มีความต้านทานโรคพอผู้ผลิตแพะต้องทราบถึงสาเหตุ และต้นนิฐานได้ ซึ่งจะช่วยในการรักษาและป้องกันการระบาดของโรคได้ โดยให้สังเกตว่าแพะจะแสดงอาการหลายประการ เช่น การกินอาหารลดลงกว่าปกติ มีอาการไอ

จาม ท้องเสีย ขนไม่เป็นเงา จมูกแห้ง ซึมหอย เป็นคัน โรคที่เกิดในแพะที่ควรรู้จักมีดังต่อไปนี้
โรคปากเปื่อย โรคปากและเท้าเปื่อย โรคมวงค่อพิษเทียม โรคปอด โรคแท้งติดต่อ โรคไข้นม
โรคขาดแร่ธาตุ และโรคท้องอืด

3) การตัดแต่งกีบ การตัดแต่งกีบเป็นงานประจำที่ผู้ผลิตแพะจะต้องปฏิบัติ
ในการผลิตแพะ การตัดแต่งกีบจะช่วยป้องกันไม่ให้ปลายกีบบงอกผิดปกติ และป้องกันไม่ให้กีบเน่า
เนื่องจากมูลสัตว์เข้าไปติดอยู่ในกีบที่ไม่ได้ทำการแต่งการตัดแต่งกีบจะใช้มีดสำหรับแต่งกีบหรือใช้
กรรไกรตัดกีบทำการตัดแต่งกีบก็ได้ เครื่องมือที่ใช้ในการตัดแต่งกีบเท้าของแพะ การตัดแต่งกีบ
ควรทำในขณะอากาศเย็นขึ้น ทั้งนี้เพราะกีบจะอ่อนตัวทำให้ตัดแต่งได้ง่าย ถ้าหากทำในอากาศที่
ร้อนควรนำแพะไปยืนในที่เปียกชื้นสักครู่หนึ่งก่อนทำการตัดแต่งกีบ ผู้ทำการตัดแต่งกีบจะต้องทำ
การจับขาของแพะให้แน่น โดยยกขาขึ้นแล้วใช้ระหว่างขาหนีบ (ใช้ด้านข้างช่วงขาหนีบ)
จากนั้นใช้มีดแต่งกีบตัดกีบช่วงที่ยาวออกเกินจากรูปลักษณะปกติทั้ง การตัดแต่งกีบทำทั้งด้านนอก
และระหว่างร่องกีบ สำหรับพื้นของเท้าควรตัดกีบให้เสมอกับพื้นเท้าเท่านั้น การตัดแต่งกีบที่ดีควร
ทำแล้วรูปร่างคล้ายกับกีบเท้าของลูกแพะที่เกิดใหม่ ควรทำเสมออย่างน้อยเดือนละครั้ง

3. การตลาดแพะเนื้อ

3.1 ตลาดแพะเนื้อ

ธัญญา สุขชัย (2541 : 101) เกษตรกรผู้ผลิตแพะในจังหวัดสงขลาใช้ประโยชน์
จากแพะ 3 อย่างด้วยกันคือ เพื่อการบริโภค เพื่อใช้ในพิธีศาสนา และเพื่อการขาย คิดเป็นร้อยละ
10.31 14.12 และ 75.57 ของจำนวนแพะที่ใช้ประโยชน์ทั้งหมดตามลำดับ สำหรับในส่วนของ
แพะเพื่อขายนั้น พบว่าเกษตรกรขายเพื่อการบริโภคร้อยละ 13.47 เพื่อใช้ในพิธีศาสนามีร้อยละ
38.91 และขายให้แก่พ่อค้าแพะเพียงร้อยละ 6.36 ซึ่งในส่วนที่ขายให้แก่พ่อค้าแพะนั้นได้ขาย
ให้แก่พ่อค้าระดับจังหวัด พ่อค้าระดับท้องถิ่น และพ่อค้าระดับท้องที่ คิดเป็นร้อยละ 3.06 2.53
และ 0.77 ตามลำดับ และพ่อค้าแพะแต่ละระดับได้ขายแพะให้แก่บุคคลอื่นๆ ดังนี้ พ่อค้าแพะ
ระดับจังหวัดได้ขายแพะให้แก่พ่อค้าระดับจังหวัดด้วยกัน ร้านอาหาร พ่อค้าชำแหละ ผู้บริโภค
ทั่วไป และเกษตรกรเพื่อผลิตขยายพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 0.18 1.00 0.75 และ 0.89 ของจำนวน
แพะพ่อค้าระดับจังหวัด ตามลำดับ พ่อค้าแพะระดับท้องถิ่นได้ขายแพะให้แก่ พ่อค้าระดับท้องถิ่น
ด้วยกัน ร้านอาหาร พ่อค้าระดับจังหวัด ผู้บริโภคทั่วไป และเกษตรกรเพื่อผลิตขยายพันธุ์ ร้อยละ
0.014 0.54 0.156 1.26 0.56 และ 1 ของจำนวนแพะพ่อค้าระดับท้องถิ่น ส่วนพ่อค้าแพะระดับ
ท้องที่ ได้ขายแพะให้แก่พ่อค้าแพะระดับท้องที่ด้วยกัน พ่อค้าชำแหละ พ่อค้าระดับท้องที่ พ่อค้า

ระดับจังหวัด ผู้บริโภคทั่วไป และเกษตรกรเพื่อผลิตขายพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 0.004 0.04 0.119 0.443 0.37 และ 0.13 ของจำนวนแพะพ่อค้าระดับท้องที่ตามลำดับ

สมาชิกชมรมแพะภาคใต้ และเกษตรกรทั่วไปทำหน้าที่ผลิต จำหน่าย และใช้บริโภค ในครัวเรือน นำแพะมาที่ชมรมตลาดนัดแพะและแกะภาคใต้ จะมีพ่อค้าคนกลางมาซื้อ และส่งออก จำหน่ายต่างประเทศ อาจมีเกษตรกรรายอื่นๆ ที่นำแพะและแกะมาด้วยตนเอง แล้วนำมาเข้าตลาดโดยผ่านชมรมแพะและแกะภาคใต้หรือไม่ก็ขายเองอิสระ อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับราคาของแพะ ได้แก่ เพศ ซึ่งเพศผู้จะมีราคาสูงกว่าเพศเมีย รูปร่าง และท่าทาง ลักษณะที่ตลาดต้องการมากคือ หลังไม่แอ่นมาก ขนเรียบเป็นมัน ปากไม่เบี้ยว ขากรรไกรบนและล่างได้สัดส่วน เต้านมสวย และหัวนมไม่บอด ตาสดใส คล่องแคล่ว แพะที่มีสุขภาพดี และสมบูรณ์ เป็นลักษณะที่สามารถจำหน่ายได้ราคาสูง นอกจากนั้น ฤดูกาลก็เป็นสิ่งสำคัญ ฤดูที่มีงานเทศกาลตามประเพณีทางศาสนาอิสลามแพะจะขายได้ราคาดีมาก เช่น ในช่วงสุดท้ายของเดือนที่ชาวไทยมุสลิมถือศีลอด เพราะมีความต้องการแพะมาก (<http://www.sru.ac.th/TRF/Documents/0077.pdf>)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) การบริโภคเนื้อแพะในประเทศ ก่อนข้างจะจำกัดเฉพาะกลุ่มประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม สำหรับการบริโภคในครัวเรือนใช้ในการทำบุญประเพณี และใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม จึงทำให้แพะมีราคาสูงในช่วงดังกล่าว อย่างไรก็ตามเนื้อแพะชำแหละหายาก และไม่มีขายในตลาดสดเหมือนเนื้อสัตว์อื่นทั่วไป ราคาสูงกว่าเนื้อโคเกือบเท่าตัว การบริโภคของประชาชนชาวมุสลิมยังมีความต้องการสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่นิยมผลิตแพะเพื่อบริโภคเนื้อมากกว่าบริโภคนม

เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และผลิตแพะเป็นอาชีพรอง จึงไม่อาจกำหนดราคาซื้อขายแพะที่แน่นอนได้ขึ้นอยู่กับสถานที่จำหน่าย การตกลงราคาโดยดูจากลักษณะภายนอก ขนาดรูปร่างตัวแพะ เพศ อายุ ความสมบูรณ์ พ่อค้าจะรวบรวมแพะในท้องถิ่นโดยซื้อขายแพะขนาดน้ำหนักตัว 30 - 40 กิโลกรัมๆ ละ 60 บาท ในช่วงเทศกาลจำหน่ายได้ราคาสูงถึง 100 - 120 บาท และเนื้อแพะที่ชำแหละเป็นชิ้นส่วนสามารถจำหน่ายราคา กิโลกรัมละ 150 - 200 บาท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเกษตรกรผู้ผลิตแพะได้รับเงินจากการขายแพะในท้องถิ่นตัวละ 620 บาท ในขณะที่ราคาผู้บริโภคจ่ายเป็นเงิน 1,360 บาท ทำให้เกิดส่วนเหลือการค้าสูงถึง 740 บาท

การนำเข้า ส่วนใหญ่เป็นนำเข้าแพะพันธุ์ เพื่อใช้ในการขยายพันธุ์ และปรับปรุงพันธุ์แพะพื้นเมือง ในปี 2540 จำนวนการนำเข้า 112 ตัว มูลค่า 2.21 ล้านบาท

การส่งออก ความต้องการของผู้บริโภคยังมียุ้งสูงมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศ มาเลเซีย ซึ่งมีผลทำให้แพะที่อยู่ตามพื้นที่ชายแดนประเทศมาเลเซียราคาค่อนข้างสูง และหายาก ในปี 2541 มีการส่งออกแพะไปประเทศมาเลเซียจำนวน 601 ตัว 1,803,000 บาท แต่ในปี 2542 ไม่มีการส่งออก เนื่องจากปัญหาโครงสร้างการตลาดไม่มีตลาดกลางจำหน่ายแพะทำให้การหาแพะ จำหน่ายเป็นไปได้ยาก การผลิตการซื้อขายต้องพึ่งตนเอง ไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปเกี่ยวข้องหรือให้ คำแนะนำด้านการตลาด ทำให้บางครั้งอาจถูกหลอกลวงด้านธุรกิจการซื้อขาย หรืออาจมีพ่อค้าคน กลางบางรายลักลอบการจำหน่ายตามเขตชายแดน (<http://www.dld.go.th/planning/goat.html>)

จะเห็นได้ว่า ตลาดแพะเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตแพะเนื้อเพื่อจำหน่าย โดยมุ่งเน้น เพื่อประโยชน์ทางการค้า มีการจำหน่ายแพะเนื้อ คือ ตลาดภายในจังหวัดเป็นหลัก การซื้อขายแพะ เนื้อส่วนใหญ่ใช้วิธีการชั่งน้ำหนัก โดยจำหน่ายแพะผ่านพ่อค้าคนกลาง ผู้รวบรวมท้องถิ่น

3.2 แนวโน้มการตลาดแพะ บรรดิษฐ์ ปัตตาล (2537:35-39) ตลาดแพะเนื้อ และการ จำหน่ายแพะมีตลาดอยู่หลายลักษณะด้วยกันคือ

3.2.1 การจำหน่ายพ่อพันธุ์ พ่อพันธุ์ในปัจจุบันมีหลายพันธุ์แต่ส่วนใหญ่จะเป็น พันธุ์พื้นเมืองเป็นพันธุ์ลูกผสม ราคาตัวละ 5,000 – 10,000 บาท แต่ถ้าเป็นพันธุ์ของบริษัทเอกชน อาจราคาสูงถึง 50,000 บาท ในบ้านเราจะดูลักษณะความสวยงาม ตัวใหญ่ สง่างาม อายุตั้งแต่ 5-6 เดือน

3.2.2 การจำหน่ายแม่พันธุ์ ส่วนใหญ่จะเป็นแม่พันธุ์ที่ท้องสาว ซึ่งจะเชื่อได้ว่า แพะไม่เป็นหมันแน่นอน ราคาตั้งแต่ 2,000 – 2,500 บาท อายุ 8-10 เดือน แม่พันธุ์จะคัดเลือก โดยดูจากลักษณะแม่มีโครงสร้างใหญ่ เต้านมใหญ่และไม่ชิดกันมาก

3.2.3 การจำหน่ายเนื้อแพะ ส่วนใหญ่จะจำหน่ายแพะเพศผู้ อายุตั้งแต่อายุ 4 เดือน น้ำหนักประมาณ 15 - 20 กิโลกรัมๆ ละ 50 - 60 บาท ซึ่งขายได้ตลอดเวลา ถ้าเพศเมีย มักจะเก็บไว้ทำพันธุ์

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัฐญา สุขชัย (2541 : 3 - 5) พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตแพะ ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตาม ขนาดของฟาร์ม คือ ฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ เลี้ยงแพะ 1 - 7 ตัว 8 - 20 ตัว และ 20 ตัวขึ้นไป ตามลำดับ เกษตรกรผู้ผลิตแพะส่วนใหญ่เป็นชายไทยมุสลิม โดยเฉพาะฟาร์มขนาดเล็กมีถึงร้อยละ 89.57 ไม่มีการจ้างแรงงานการผลิตแพะ โดยฟาร์มขนาดเล็ก เน้นผลิตแพะแบบผูกมัด ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ผลิตแบบขังสลับกับ

การปล่อยเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่ของผู้ผลิตแพะ (ร้อยละ 81.32) ไม่มีแปลงหญ้าเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตามครึ่งหนึ่งร้อยละ 50.00 ของฟาร์มขนาดใหญ่ที่มีแปลงหญ้าเป็นของตนเอง สำหรับโรงเรือนร้อยละ 80.60 ของฟาร์มขนาดเล็กไม่มีการสร้างโรงเรือน ส่วนฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่มีการสร้างโรงเรือนคิดเป็นร้อยละ 62.50 และร้อยละ 100.00 ตามลำดับ กรณีต้นทุนที่เป็นเงินสดในการผลิตแพะต่อตัวโดยคิดเมื่อแพะอายุ 1 ปี พบว่า ฟาร์มขนาดเล็กมีต้นทุนเป็นเงิน 308.10 บาท ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่มีต้นทุนเป็นเงิน 328.49 บาท และ 328.65 บาท ตามลำดับ สำหรับจุดประสงค์ในการผลิตแพะนั้นพบว่ามีร้อยละ 49.26 และร้อยละ 62.50 ของฟาร์มขนาดเล็ก และขนาดกลางผลิตแพะไว้เพื่อจำหน่าย และในพิธีศาสนา ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่ผลิตแพะไว้เพื่อบริโภค จำหน่ายและในพิธีศาสนา เพียงร้อยละ 37.50 แต่ผลิตเพื่อจำหน่าย และบริโภคถึงร้อยละ 50.00

พ่อค้าแพะ ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ด้วยกันคือ พ่อค้าระดับท้องถิ่น พ่อค้าระดับท้องถิ่น และพ่อค้าระดับจังหวัด จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ของพ่อค้าจะประกอบอาชีพซื้อขายแพะเป็นอาชีพเสริมโดยมีอาชีพหลัก คือ ทำสวนและค้าขาย

ผู้บริโภค ได้แบ่งผู้บริโภคออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้บริโภคที่เป็นคนไทยมุสลิม และคนไทยพุทธ พบว่าร้อยละ 65.00 ของผู้บริโภคทั้ง 2 กลุ่มชอบบริโภคเนื้อแพะ โดยเป็นชาวไทยมุสลิมถึงร้อยละ 45.00 และเป็นชาวไทยพุทธร้อยละ 20.00 และพบว่าร้อยละ 12.50 ของกลุ่มชาวไทยพุทธที่สำรวจทั้งหมดไม่เคยบริโภคเนื้อแพะเลย สำหรับในเรื่องของราคาแพะนั้น พบว่า ร้อยละ 55.00 ของกลุ่มมุสลิมเห็นว่าราคาแพงเกินไป ในขณะที่ร้อยละ 40.00 ของกลุ่มผู้บริโภคไทยพุทธเหมาะสมดีแล้ว

ร้านอาหาร แบ่งกลุ่มร้านอาหารออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มร้านอาหารที่ประกอบอาหารจากเนื้อแพะ และกลุ่มร้านอาหารที่ไม่ได้ประกอบอาหารจากเนื้อแพะ พบว่าแหล่งที่มาของเนื้อแพะที่ใช้ประกอบอาหารนั้น ร้อยละ 93.33 ของร้านอาหารตั้งแพะชำแหละเป็นตัวจากพ่อค้าแพะโดยตรง และร้อยละ 53.33 ของร้านอาหารดังกล่าว สามารถขายอาหารที่ประกอบจากเนื้อแพะได้เฉพาะวันที่มีพ่อค้ามาส่งเนื้อแพะให้เท่านั้น เนื่องจากพ่อค้าไม่สามารถจัดหาแพะมาส่งได้ทุกวัน และในการขายอาหารที่ประกอบจากเนื้อแพะนั้นพบว่าร้อยละ 53.33 ของร้านอาหารสามารถขายติดต่อกันได้ และร้อยละ 46.67 เห็นว่าขายได้ดีเฉพาะบางช่วง เช่น ช่วงเทศกาลออกบวช โดยมีลูกค้าที่เป็นชาวไทยมุสลิม ถึงร้อยละ 53.33 ร้านอาหารทั้ง 2 ประเภทส่วนใหญ่เห็นด้วยให้มีการวางเนื้อแพะจำหน่ายในตลาดสด แต่มีข้อจำกัดบางประการ คือ ร้อยละ 50.00 ของร้านอาหารเห็นว่าเนื้อแพะที่วางขายต้องชำแหละโดยชาวไทยมุสลิม และร้อยละ

30.00 ขอบแพะพันธุ์ที่พื้นเมืองร้อยละ 68.57 ของร้านอาหารทั้ง 2 ประเภท เห็นว่าหาซื้อแพะยาก และเห็นด้วยที่จะให้มีการผลิตแพะเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 42.86 ของร้านอาหาร

วิธีการตลาดแพะ เกษตรกรผู้ผลิตแพะใช้ประโยชน์จากแพะเพื่อการบริโภคในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 10.31 ใช้ในพิธีศานาร้อยละ 14.12 และเพื่อขายร้อยละ 75.57 ในส่วนของแพะที่ขายนั้น เกษตรกรขายแพะเพื่อการบริโภคร้อยละ 15.85 เพื่อใช้ในพิธีศานาร้อยละ 38.91 ขายให้แก่ร้านอาหารร้อยละ 1.54 ขายให้พ่อค้าชำแหละร้อยละ 0.28 ขายเพื่อการขยายพันธุ์ร้อยละ 18.41 และขายให้พ่อค้าต่างจังหวัดร้อยละ 0.58 และในการขายแพะให้แก่พ่อค้านั้น เกษตรกรขายผ่านพ่อค้า 3 ระดับด้วยกัน คือพ่อค้าระดับท้องที่ร้อยละ 0.77 พ่อค้าระดับท้องถื่นร้อยละ 2.53 และพ่อค้าระดับจังหวัดร้อยละ 3.06

โครงสร้างการตลาดพบว่า พ่อค้าระดับท้องที่ พ่อค้าระดับท้องถื่น และพ่อค้าระดับจังหวัดเป็นตลาดที่มีผู้ขายน้อยราย

พฤติกรรมกรรมการตลาด พบว่า พ่อค้าทุกระดับส่วนใหญ่ซื้อขายแพะกับเกษตรกรผู้ผลิตแพะโดยตรง โดยการดำเนินการด้วยตนเอง และร่วมมือกับพ่อหรือญาติ พ่อค้ามักซื้อขายแพะกับเกษตรกรผู้ผลิตแพะไม่ประจำร้อยละ 55.00 และจะมาติดต่อซื้อแพะถึงบ้านของเกษตรกรผู้ผลิตแพะ โดยส่วนใหญ่พ่อค้าจะชำระเป็นเงินสดร้อยละ 98.65 เกษตรกรผู้ผลิตแพะจะคัดเลือกแพะเพศผู้ไว้ และเอาใจใส่กว่าแพะเพศเมีย เนื่องจากแพะเพศผู้ขายได้ราคาดีกว่า และแพะเพศเมีย ในการซื้อขายแพะของพ่อค้านั้น ร้อยละ 60.00 ใช้เงินทุนของตัวเอง และร้อยละ 30.00 กู้บางส่วนส่วนเหลือจากการตลาด สำหรับส่วนเหลือจากการตลาด ซึ่งประกอบด้วยส่วนเหลือจากการตลาดสุทธิ และต้นทุนการตลาด จากการศึกษพบว่า ส่วนเหลือจากการตลาดสุทธิสูงถึง 609.40 บาท / ตัว เมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่เกษตรกรผู้ผลิตแพะได้รับ 620 บาท / ตัว

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทุกขนาดฟาร์มร้อยละ 59.12 การผลิตแพะแบบขังสลับปล่อยคือ มีทั้งคอกแพะ และมีแปลงหญ้าสำหรับปล่อยแพะอยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยมีการสร้างเป็นรั้วตาข่ายกันอีกชั้นหนึ่ง ให้อาหารข้นสำหรับแพะขุนแพะพ่อพันธุ์เป็นหลัก แม่พันธุ์จะให้เป็นบางครั้งโดยเสริมด้วยอาหารแร่ธาตุ และกระถินสดพร้อมทั้งมีน้ำให้กินตลอดเวลา ผู้ผลิตประหยัดเวลา และแรงงานในการผลิตดูแล และยังมีเวลาเหลือที่จะไปตัดกระถินสดมาให้แพะกิน และยังมีเวลาที่จะไปทำงานอย่างอื่นได้อีกด้วย ข้อเสียในวิธีนี้คือ ต้องใช้พื้นที่จำนวนมากตลอดถึงต้นทุนที่สูงขึ้นในการสร้างรั้วตาข่ายสำหรับแปลงปล่อยแพะ รองลงมาร้อยละ 35.77 ผลิตแบบขังคอก นอกจากนี้เพียงร้อยละ 5.11 เท่านั้นใช้วิธีการผลิตแบบปล่อย ซึ่งวิธีการผลิตทั้งสองแบบพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่จำกัดจึงใช้วิธีดังกล่าว การผลิตแบบขังคอก ส่วนมากเกษตรกรจะผลิตเป็นแพะขุนผู้ผลิตให้อาหารข้น กระถินสด และมีน้ำไว้ให้กินตลอดเวลา และเสริมด้วย

อาหารแร้ธาตุ ข้อดีคือ ประหยัดต้นทุนในการสร้างรั้วตาข่าย แปลงปล่อยแพะประหยัดแรงงาน และเวลาในการผลิต ส่วนการผลิตแบบปล่อยนั้น เกษตรกรจะใช้ไล่ด่อนแพะไปผลิตตามที่สาธารณะหรือตามข้างถนน เพื่อกินหญ้า ไล่ด่อนวันละ 2 ครั้ง คือ ช่วงเช้าเวลา 08.00 น. – 11.00 น. ช่วงบ่ายเวลา 15.30 น. – 18.00 น. เมื่อกลับถึงคอกมีน้ำเสริมด้วยแร้ธาตุ และกระถินสด บ้างเป็นบางครั้ง มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่เช่นเดียวกับวิธีการผลิตแบบขังคอก ข้อดีประหยัดต้นทุน สร้างรั้วตาข่ายแปลงปล่อยแพะ และต้นทุนอาหารหยาบ แต่ต้องใช้เวลาแรงงานในการผลิตมากกว่าทั้งสองแบบ (<http://www.sru.ac.th/TRF/Documents/0077.pdf>)

โสภาวดี สิริไพศาลกุล (2547 : 80) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตแพะเพื่อเป็นอาชีพเสริม มีแพะครอบครัวละไม่เกิน 6 ตัว และผลิตแบบเก่า คือ ไม่มีการพัฒนาสายพันธุ์ ไม่มีการจัดการที่ถูกสุขลักษณะ และหลักวิชาการ ไม่มีการเสริมแร้ธาตุหรือแม้แต่การให้น้ำ ปล่อยตามธรรมชาติในสวนยาง ทุ่งหญ้า และมีโรงเรือนที่ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่มีเลย ทำให้แพะ ผอม โตช้า และมีโรคพยาธิ การตลาดไม่มีหลักแหล่ง ไม่มีการกำหนดราคาเป็นราคากลางเหมือนสินค้าอื่นๆ